

Економіка воєнного часу

УДК 334.72:(658.14+159.944)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20557552>

**Інституційні та макроекономічні детермінанти економічної безпеки
України в умовах повоєнного відновлення: роль ветеранського
підприємництва**

Маслак Ольга Іванівна,

д. е. н., професор, завідувачка кафедри економіки, Кременчуцький
національний університет імені Михайла Остроградського,
<https://orcid.org/0000-0001-6793-4367>

Почтовюк Андрій Борисович,

д.е.н., професор кафедри економіки, Кременчуцький національний
університет імені Михайла Остроградського,
<https://orcid.org/0000-0001-7862-9659>

Корецький Андрій Володимирович,

аспірант кафедри економіки, Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, <https://orcid.org/0009-0006-4189-6730>

Прийнято: 19.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** У статті досліджено концептуальні, інституційні та макроекономічні засади забезпечення економічної безпеки України в умовах повоєнного відновлення з особливим акцентом на роль малого та середнього підприємництва, зокрема ветеранського бізнесу. Проаналізовано ключові макроекономічні індикатори на 2025–2026 роки на основі прогнозів*

Міжнародного валютного фонду, Світового банку та Національного банку України. Систематизовано правові рамки ветеранського підприємництва з огляду на імплементацію Закону України «Про ветеранське підприємництво» № 4563-IX. Також виявлено галузеву та географічну структуру ветеранського бізнесу, оцінено рівень психологічного та операційного навантаження, а також проаналізовано маркетингові стратегії та ризики. Досліджено архітектуру фінансового забезпечення через призму державних грантових програм (Український ветеранський фонд, Міністерство економіки) та банківського кредитування («Ощадбанк», «UKRSIBBANK»). Доведено наукову новизну «політики героїв» як фактора зміцнення національної економічної стійкості через механізми соціального підприємництва.

Ключові слова: економічна безпека, повоєнне відновлення, макроекономічне прогнозування, ветеранське підприємництво, фінансова стабільність, державна підтримка, соціальна реінтеграція.

Institutional and macroeconomic determinants of economic security of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction: the role of veteran entrepreneurship

Olga Maslak

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Economics of Kremenichuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenichuk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-6793-4367>

Andriy Pochtovyuk,

Doctor of Economics Science, Professor of the Department of Economics, Kremenichuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenichuk, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7862-9659>

Andrii Koretskyi,

PhD Student of the Department of Economics, Kremenchuk Mykhailo

Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0006-4189-6730>

Abstract: *The article investigates the conceptual, institutional, and macroeconomic paradigms of ensuring Ukraine’s economic security during the post-war recovery phase, placing a strategic emphasis on the transformative role of small and medium-sized enterprises (SMEs), with a specific focus on veteran entrepreneurship. By addressing the transition from a crisis-management model to sustainable structural development, the research analyzes key macroeconomic indicators for 2025–2026. This assessment utilizes baseline and stress-tested forecasts from the International Monetary Fund, the World Bank, and the National Bank of Ukraine, evaluating GDP growth trajectories, inflation dynamics, and fiscal deficit constraints under conditions of persistent geopolitical volatility.*

Furthermore, the study systematizes the regulatory framework governing veteran entrepreneurship, evaluating the institutional impact and implementation mechanisms of the Law of Ukraine “On Veteran Entrepreneurship” No. 4563-IX as a critical tool for socio-economic reintegration and alignment with European normative standards. The research empirically maps the industry specialization and spatial-geographical distribution of veteran-owned businesses, assessing the correlation between regional security risks and operational resilience. An in-depth evaluation of psychological and operational stress factors is conducted, alongside a critical analysis of adaptive marketing strategies and supply chain risk mitigation frameworks employed by these enterprises.

The architecture of financial support is systematically reviewed through the prism of capital allocation efficiency. This includes an examination of state-backed grant programs (Ukrainian Veterans Fund, Ministry of Economy) and targeted

commercial bank lending initiatives (“Oschadbank”, “UKRSIBBANK”), highlighting the necessity of blended finance instruments. Ultimately, the study substantiates the scientific novelty of the “hero policy” paradigm. It proves that integrating veterans into the economic fabric via social entrepreneurship mechanisms rehabilitates human capital and acts as a fundamental driver for strengthening national economic sustainability, institutional trust, and structural resilience.

Keywords: *economic security, post-war recovery, macroeconomic forecasting, veteran entrepreneurship, financial stability, state support, social reintegration.*

Постановка проблеми. Сучасна парадигма економічного розвитку України під впливом таких негативних факторів як порушення територіальної цілісності, руйнування критичної інфраструктури, деформація логістичних ланцюгів та масові міграційні процеси, вимагає пошуку нових ендогенних джерел зростання та стабілізації.

Досвід повоєнних трансформацій доводить, що базисом економічної стійкості виступає приватний сектор, зокрема сегмент мікро-, малого та середнього підприємництва (МСП). МСП відіграє роль фундаментального амортизатора кризових явищ, забезпечуючи гнучкість ринку праці, диверсифікацію виробництва та швидке задоволення локального попиту. В Україні окремим інноваційним вектором розвитку МСП стає ветеранське підприємництво. Щороку зростає кількість демобілізованих осіб, які повертаються до цивільного життя та потребують не лише соціальної адаптації, але й професійної реалізації.

Залучення ветеранів до підприємницької діяльності перетворює їх з реципієнтів соціальної допомоги на активних контриб'юторів економічного зростання. Законодавча інституціоналізація цього явища, державні програми

фінансової підтримки та банківські ініціативи формують нову екосистему, яка має значний потенціал для зміцнення макроекономічної бази та зниження соціальної напруги. Разом з тим, наукове осмислення ветеранського бізнесу як складової економічної безпеки держави перебуває на стадії становлення, що вимагає комплексного теоретико-емпіричного дослідження його структури, ризиків та фінансових механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки держави традиційно посідає центральне місце в макроекономічних дослідженнях. При цьому дослідження впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства, проведені Програмою розвитку ООН (UNDP) спільно з Центром економічного відновлення, фіксують надзвичайну життєздатність сектору. Міжнародні аналітичні центри розглядають МСП як головний рушій економічного відновлення та інтеграції до ЄС, наголошуючи на необхідності доступу до капіталу та адаптації до європейських стандартів.

Окремий масив досліджень [12, 13] присвячено ветеранському підприємництву. Ветеранський бізнес розглядається як інструмент нівелювання ендегенних та екзогенних загроз, стимулювання розвитку сільських територій та підвищення загальної фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Значну теоретичну базу формують праці, що аналізують міжнародний досвід. Дослідження D'Aniello Institute for Veterans and Military Families (IVMF) у США доводять, що ветерани історично схильні до підприємництва: вони володіють понад 1,7 млн підприємств, які генерують близько 1 трильйона доларів доходу щорічно [3]. Розвинена «індустрія ветеранського підприємництва» (VEI) у США довела свою ефективність у формуванні соціального капіталу та подоланні труднощів перехідного періоду.

Інноваційний підхід Ізраїлю фокусується на залученні ветеранів до високотехнологічного сектору (програми Israel Innovation Authority), що

посилює оборонно-промисловий комплекс та загальну конкурентоспроможність [8].

Досвід Хорватії є найбільш релевантним для України у контексті соціально-психологічної реінтеграції після оборонної війни через механізми малого бізнесу [12]. Науковці також акцентують увагу на соціальному підприємстві як ідеальному форматі для ветеранського бізнесу, що поєднує економічну віддачу з потужною соціальною місією [14, 15].

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека держави формується у площині взаємодії монетарної, фіскальної та інвестиційної політик. Після глибокого спаду українська економіка демонструє ознаки стабілізації, проте темпи відновлення залишаються стриманими через тривалі безпекові ризики та дефіцит енергетичних потужностей.

Згідно з прогнозами ключових міжнародних фінансових інституцій, оприлюдненими навесні 2026 року, макроекономічна картина характеризується помірним зростанням. Міжнародний валютний фонд (МВФ) [4] прогнозує збільшення реального ВВП України у 2026 році на 2,0%, що дещо перевищує показник 2025 року (1,8%). Водночас Світовий банк демонструє більш консервативний підхід, очікуючи зростання на рівні 1,2% у 2026 році з перспективою прискорення до 4,0% у 2027 році []. Рівень інфляції, за оцінками МВФ, у 2026 році очікується на рівні 6,1%, що свідчить про контрольованість цінової динаміки.

Критичним фактором уразливості залишається зовнішньоекономічна позиція. МВФ прогнозує розширення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу з 15,0% ВВП у 2025 році до 18,9% у 2026 році з подальшим звуженням до 16,6% у 2027 році. Такий значний розрив обумовлений критичною потребою в імпорті для забезпечення обороноздатності та відбудови на тлі обмежених експортних можливостей.

Національний банк України відіграє стабілізуючу функцію, утримуючи

облікову ставку на рівні 15,0% (рішення від 30 квітня 2026 року) та спираючись на безпрецедентно високий рівень міжнародних резервів у 48,2 млрд дол. США. Значною мірою макростабільність утримується завдяки фінансовим надходженням у межах чотирирічної програми МВФ Механізму розширеного фінансування. Водночас НБУ впроваджує заходи з валютної лібералізації та розширення банківського кредитування реального сектору.

У відповідь на виклики Уряд України представив комплексну Програму дій на 2025–2026 роки, яка ґрунтується на чотирьох стратегічних напрямках: безпека, економіка, гідність людини та відновлення, де з-поміж 12 визначених пріоритетів ключове місце відведено підтримці бізнесу, макрофінансовій стабільності та ветеранській політиці.

Логічним кроком у зміцненні мікроекономічного базису стало юридичне визнання та підтримка ветеранського бізнесу. 26 лютого 2026 року набрав чинності Закон України «Про ветеранське підприємництво» № 4563-ІХ, який концептуалізує це явище як ініціативну, систематичну господарську діяльність на власний ризик, що здійснюється з метою досягнення економічних та соціальних результатів.

Водночас наукова дискусія та практична імплементація закону виявляють певні колізії. Зокрема, існують юридичні ризики, пов'язані зі спадкуванням: у випадку смерті або визнання безвісти відсутнім єдиного власника бізнесу, підприємство автоматично втрачає ветеранський статус і право на пільговий режим, що створює загрозу для довгострокового виживання таких компаній та вимагає подальшого вдосконалення механізмів передачі корпоративних прав.

Водночас ветеранське підприємництво не є гомогенним утворенням; воно демонструє чітку секторальну та географічну диференціацію, яка зумовлена специфікою попиту, наявністю стартового капіталу та локальними економічними умовами (табл. 1).

Таблиця 1

Структурування ринку ветеранських бізнесів в Україні

Галузева приналежність	Частка (%)	Географічна концентрація та особливості
Заклади харчування	20%	Наймасовіший напрям. Висока оборотність капіталу, локальний попит.
Сфера здоров'я (реабілітація, медицина)	10%	Найвища концентрація в м. Київ (близько 19% усіх бізнесів).
Транспорт і логістика	9%	Розв'язання проблеми порушених логістичних ланцюгів.
Агропромисловий комплекс	9%	Концентрація у західних та центральних областях (Львівська, Полтавська).
Виробництво продуктів харчування	6%	Крафтове виробництво, локальні ринки збуту.
Одяг та спорядження	6%	Виробництво мілітарного та туристичного спорядження (Київська обл.).
Дозвілля	6%	Сфера послуг, відпочинок.
Інші сфери (ІТ, консалтинг, послуги)	34%	Широка диверсифікація, висока додана вартість.

Джерело: систематизовано на основі даних [1, 2]

Регіональний розподіл вказує на лідерство міста Києва (19% підприємств) та Львівської області (52 компанії), за якими йдуть Київська (38), Полтавська (27) та Харківська (25) області, що також відображає макроекономічні міграційні тенденції та рівень купівельної спроможності в різних регіонах країни [7].

Започаткування власної справи в умовах цивільного життя супроводжується специфічними викликами. Результати соціологічного анкетування 2026 року фіксують високий рівень емоційної напруги серед ветеранів: середній бал психологічного навантаження становить 4,0 із 5, а

власний бізнес сприймається як «марафон наодинці», що вимагає готовності до фінансових втрат, касових розривів та розчарувань.

Проте наукова новизна дослідження полягає у визначенні військового досвіду як конкурентної переваги. Компетенції, набуті в зоні бойових дій, безпосередньо корелюють із навичками кризового менеджменту: лідерство: здатність формувати команду та брати відповідальність за невдачі; стійкість та наполегливість: послідовний рух до мети незважаючи на перші відмови клієнтів чи інвесторів; адаптивність: здатність до миттєвого півоу (зміни бізнес-моделі) за умов обмежених ресурсів; дисципліна: системний контроль процесів та дотримання жорстких дедлайнів.

Найбільш вагомим бар'єром для входження на ринок є дефіцит початкового капіталу [5]. Незважаючи на це, ветерани оцінюють складність залучення фінансування як помірну (3,2 бала з 5), що свідчить про високу ефективність державної та міжнародної екосистеми підтримки [7]. Вибір фінансового інструменту зводиться до дилеми між банківським кредитом та цільовим грантом (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна ефективність залучення фінансування у ветеранський бізнес

Характеристика	Кредитування	Грантове фінансування
Фінансова природа	Потребує повернення тіла кредиту та сплати відсотків.	Безповоротна допомога за умови дотримання цільових показників.
Цільове призначення	Висока гнучкість, вільний розподіл коштів.	Строге дотримання затвердженого плану (наприклад, закупівля обладнання).
Умови отримання	Оцінка кредитної історії, платоспроможності, забезпечення.	Конкурсна основа, якісний бізнес-план, іноді співфінансування.

Звітність та контроль	Контроль за своєчасним погашенням боргу.	Жорсткий фінансовий аудит, звітність про створення робочих місць.
Провайдери послуг	Комерційні банки, кредитні спілки. ⁴	Держава, фонди, міжнародні організації.

Джерело: сформовано авторами на основі [6, 7, 9]

Фундаментальну роль у грантовому фінансуванні відіграє Український ветеранський фонд (УВФ). З моменту запуску у 2022 році до кінця 2025 року УВФ провів 15 конкурсних відборів, підтримавши 701 проєкт. У цей же час Міністерство економіки України реалізує програму «Власна справа» (єРобота), яка адмініструється через портал «Дія» та надає ветеранам та членам їхніх родин гранти до 1 млн грн на придбання обладнання, сировини та оренду приміщень. Додатково функціонують онлайн-платформи «Єдина цифрова платформа для ветеранів» та «Дія.Бізнес Ветеранам».

Паралельно розгортається кредитна інфраструктура комерційних та державних банків. «Ощадбанк» пропонує комплексну програму «Бізнес 4.5.0». Вона включає пільгові кредити в межах програми «5-7-9%», інвестиційне фінансування аграріїв (до 150 млн грн) та кредитування старту бізнесу за моделлю франчайзингу (до 5 млн грн).

Крім того, придбання франшизи є надзвичайно привабливим для ветеранів, оскільки мінімізує операційні ризики завдяки інтеграції у вже працюючу бізнес-модель. У рамках програми доступні топ-франшизи України: «Нова Пошта» (7700 точок), «Галя Балувана» (700 точок), «Суші WOK» (300 точок), «М'ясомаркет» (254) та «Aroma Kava» (220). Важливою перевагою є можливість поєднання кредиту «5-7-9%» із грантами від ЄБРР, який може компенсувати до 30% інвестиційних витрат.

Міжнародні фінансові групи, такі як UKRSIBBANK BNP Paribas Group, створюють екосистеми підтримки. Їхня платформа «We're proud» забезпечує

юридичні роз'яснення, пріоритетне обслуговування та освітні ініціативи («Know your finance»).

Зрозуміло, що ефективність політики стимулювання ветеранського бізнесу в Україні необхідно зіставляти з успішними міжнародними практиками. Як зазначалося раніше, сучасні наукові розвідки доводять, що найбільш результативним механізмом економічної реінтеграції є соціальне підприємництво, оскільки цей формат дозволяє поєднати генерацію прибутку з реалізацією суспільно важливої місії (працевлаштування побратимів, психологічна реабілітація, допомога родинам загиблих) [10].

У цьому контексті показовим є досвід Сполучених Штатів Америки, де ветеранське підприємництво формує окрему, високоінтегровану галузь економіки. Американські ветерани володіють понад 1,7 мільйонами компаній, які створюють додану вартість обсягом близько 1 трильйона доларів на рік. В Україні інтеграція таких підходів, включно із залученням приватних міжнародних інвестиційних фондів до капіталізації ветеранських МСП, здатна суттєво пришвидшити євроінтеграційні процеси [15].

Не менш важливим є досвід Держави Ізраїль, яка зробила ставку на залучення ветеранів до сфери високих технологій (MilTech, MedTech). Спільні програми Міністерства оборони та Israel Innovation Authority сприяють навчанню технологічному підприємництву, що дає змогу монетизувати специфічний військовий досвід на глобальних ринках (наприклад, проєкт Restart Makers for Heroes).

Хорватський досвід (після війни 1991–1995 років) залишається класичним прикладом розв'язання проблем реінтеграції через підтримку ветеранських сільськогосподарських та виробничих кооперативів. Дана модель продемонструвала високу ефективність у подоланні соціальної ізоляції та відновленні економічного потенціалу деокупованих та периферійних територій [11]. Для України, де значна частка ветеранських бізнесів у

Полтавській та Львівській областях зосереджена в агросекторі, адаптація хорватського кооперативного досвіду може стати основою продовольчої безпеки.

Висновки. Забезпечення економічної безпеки України в умовах повоєнної трансформації вимагає комплексного, багаторівневого підходу, де макроекономічна стабілізація синхронізується з розвитком мікроекономічного фундаменту – малого та середнього підприємництва. Відповідно, ветеранське підприємництво виступає не лише як механізм соціального захисту, але і як потужний фактор економічної резильєнтності та формування нового середнього класу. Імплементация Закону України № 4563-IX «Про ветеранське підприємництво» створила необхідний правовий каркас, надавши демобілізованим воїнам інструментарій для легального старту, пріоритетний доступ до державних ресурсів та пільгове оподаткування. Концептуальна «політика героїв» трансформує військові компетенції (лідерство, адаптивність, ризик-менеджмент) у конкурентні бізнес-переваги.

Створена в Україні архітектура фінансової підтримки, що включає гранти Українського ветеранського фонду, Міністерства економіки, а також спеціалізовані кредитні лінії державних та комерційних банків («Ощадбанк», «UKRSIBBANK»), довела свою життєздатність. Проте, для масштабування цього сектору критично необхідно усунути існуючі правові колізії, законодавчо закріпити статус соціального підприємництва та імплементувати передовий досвід США та Ізраїлю щодо інтеграції ветеранів у високотехнологічні індустрії та залучення глобальних приватних інвестицій.

Системний розвиток ветеранського бізнесу гарантує мультиплікативний ефект: створення робочих місць, збільшення податкових надходжень, розвиток локальних громад і, найголовніше, перетворення ветеранів на рушійну силу повоєнного економічного відновлення України. Здатність держави забезпечити безперервну інституційну та фінансову підтримку цієї

категорії підприємців стане одним із ключових індикаторів досягнення сталого рівня національної економічної безпеки у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Atlantic Council. Ukraine's entrepreneurial class can drive the country's economic recovery. - URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-entrepreneurial-class-can-drive-the-countrys-economy-recovery/> [9]
2. Center for Strategic and International Studies (CSIS). Supporting Small- and Medium-Sized Enterprises for Ukraine's Recovery and Reconstruction. - URL: <https://www.csis.org/analysis/supporting-small-and-medium-sized-enterprises-ukraines-recovery-and-reconstruction>
3. Institute for Veterans and Military Families (IVMF). From service to startup: Empowering veteran entrepreneurs. Syracuse University. - URL: <https://ivmf.syracuse.edu/2025/12/10/from-service-to-startup-empowering-veteran-entrepreneurs/>
4. International Monetary Fund (IMF). Ukraine and the IMF. - URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR>
5. Kadzhaia, B. O., & Doronina, O. A. Trends in the development of social enterprises as a type of veteran business. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/18899/18798>
6. Yakovenko, Y., & Shaptala, R. (2026). Digital protectionism versus open digital markets: analysis of technology diffusion in European economies. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13511610.2026.2657564>
7. Top Lead. (2026). *Ветеранський бізнес 2026: Практичний путівник від ідеї до прибутку* [Аналітичний звіт]. - URL: <https://toplead.com.ua/>

8. Яковенко, Я. Ю., & Шаптала, Р. В. (2025). Досвід ізраїльських стартапів при прийнятті рішень в умовах невизначеності. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (16). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14982237>
9. Злобін, Д. Л., & Петруненко, Я. В. (2025). Соціальне підприємництво як інструмент економічної реінтеграції ветеранів: український та міжнародний досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 4(88), 198-207.
10. Маслак, О., Гришко, Н., Яковенко, Я., Пирогов, А., & Дубовик, О. (2022). Циркулярна економіка в Україні: екологічне, соціальне та корпоративне управління (ESG) як інструмент стійкості соціально-відповідального бізнесу в умовах подолання пандемії covid-19. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (3), 3–8. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.3.3>
11. Kraus, K., Ignatyuk, A., & Kraus, N. (2023). Ветеранське підприємництво та бізнес в Україні: інституційна, фінансова та проектна складова практичної реалізації. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(11), 98-111. <https://doi.org/10.32750/2023-0108>
12. Тріпак, М. М., Петруха, С. В., Петруха, Н. М., & Коноваленко, Д. В. (2024). Ветеранський бізнес: резильєнтність інклюзивної економіки та державних фінансів. *Інклюзивна економіка*, (2 (04)), 42-55.
13. Маслак, О., Гришко, Н., Яковенко, Я., Шара, В., & Матвієць, В. (2022). Трансформація бізнес-моделей у парадигмі посткризового відновлення економіки. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (2), 11–16. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.2.11>
14. Смачило, В. В., Рудаченко, О. О., Димченко, О. В., & Мозговий, Є. В. (2024). Трансформація соціальної відповідальності бізнесу під час війни. *Економічна парадигма*, 1(6 (86)), 140-147.

15. Кобеля-Звір, М. Я. (2023). Грантові програми для ветеранів та членів їх родин: перспективи та труднощі. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, (3 (109)), 13-18.